

An Teacht Amach Aniar: Collaíocht, Corp, agus Rúin i Saothair Chruthaitheacha Mhichíl Uí Chonghaile

SEÁN MAC RISTEAIRD¹

Réamhrá

Scríobhann Micheál Ó Conghaile, gearrscéalaí, drámadóir, agus úrscéalaí, ó Inis Treabhair ó dhúchas é, faoi théamaí éagsúla spéisiúla ina shaothair liteartha. Déanann sé scagadh ar thaithí a chuid carachtar atá ar an imeall, atá ag dul i gcoinne an *status quo*, atá ag teacht in inmhe, agus *ag teacht amach*, mar homaighnéasaigh. Is éard atá i gceist san aiste seo ná iarracht chun teacht ar spás faoi leith critice ina mbeifear in ann cothrom na Féinne a thabhairt do shaothair chruthaitheacha éagsúla Uí Chonghaile ag baint leas as uirlisí critice agus léitheoireachta a eascraíonn as teoiric na haiteachta, nó *queer theory*, scoil a tháinig chun cinn sna nóchaidí. Le linn na haiste, déanfar anailís ar an gcaoi a dtéann pobail fhicseanúla na gcarachtar i bhfeidhm ar a dtuiscintí faoin gcollaíocht agus faoin teacht amach faoi seach. Breathnófar go príomha ar théamaí a bhaineann leis an gcollaíocht agus leis an gcorp i saothair chruthaitheacha Uí Chonghaile. Pléifear na téamaí seo i gcomhthéacs uileghabhálach ina mbeidh an ghrinnléitheoireacht agus cur chuige sintéiseach teoirice mar bhun leis.

An (Ghael)t(e)acht Amach: Spáis agus Scaoileadh Rúin

Baineann Micheál Ó Conghaile leas éifeachtach as modh na scéalaíochta agus na reacaireachta chun an aiteacht, is é sin an éagsúlacht chollaí, a ionramháil. Cuirtear réimse leathan de thaithí

¹ Bronnadh dochtúireacht ó Ollscoil Mhá Nuad ar Sheán Mac Risteaird dá thráchtas *An Spás Istigh agus an Spás Amuigh: Aitiú Spáis i Saothair Liteartha Mhichíl Uí Chonghaile agus Chathail Uí Shearcaigh* faoi stiúir an Dr Tracey Ní Mhaonaigh agus an Dr Tadhg Ó Dúshláine in 2016. Bronnadh scoláireacht *John and Pat Hume* air dá thaighde dochtúireachta.

saoil a charachtar os ár gcomhair chun an chollaíocht phearsanta a phlé. Is de réir a chéile a thagann an homaighnéasacht chun cinn ina shaothair liteartha agus gan mórán tráchtá uirthi i luathshaothair an scríbhneora. Tagann léitheoirí Uí Chonghaile ar thuiscintí éagsúla maidir leis na carachtair trí mheán na scéalaíochta agus an t-eispéaras collaí a bhíonn acu. Déanfar scagadh sa mhír seo ar an gcaoi a dtagann carachtair agus téamaí an scríbhneora in inmhe chollaí agus an chaoi a bhforbraíonn an téama seo i scéalaíocht an scríbhneora agus an chaoi a dtéann a bpobail i bhfeidhm air sin. Ar deireadh thiar, mar a fheicfidh muid, scaoileann carachtair an scríbhneora lena gcuid rún ar son faoiseamh mothálach agus síceolaíoch.

I dtéarmaí socheolaíocha, feidhmíonn an teacht amach mar ghné thar a bheith tábhachtach don phobal homaighnéasach, go háirithe san iarthar, agus é léirithe in iarrachtaí éagsúla ealaíne (Davies 1992: 75). Téama thar a bheith coitianta é an teacht amach, nó an scaoileadh rúin, i litríocht na homaighnéasachta agus na haiteachta go hidirnáisiúnta (Jolly 2001: 476). De ghnáth is minic a scagtar an teacht amach i bhfoirm na dírbheathaisnéise agus i gcomhthéacs an fhicsin i saothair liteartha. Is minic a ghlactar leis an teacht amach mar shiombail den tsaoirse chollaíoch a bhíonn ag an té a thagann amach le hinsint a rúin (Beck 2013: 254). Oibríonn an *cófra* mar shiombail den rún. Bíonn náire ar an té istigh faoina theacht amach. Pléann Ó Conghaile an teacht amach ar bhealaí éagsúla éifeachtacha; an toise collaí, an tionchar mothálach, agus an faoiseamh mór mothálach a bhíonn ann dá bharr.

Feictear léiriú fíorchumhachtach den teacht amach in ‘Athair’ Uí Chonghaile in *An Fear a Phléasc* (1997) agus an príomhcharachtar ag streachailt lena mhianta collaí. Ba chineál teacht amach é an gearrscéal seo don scríbhneoir féin nár phléigh a leithéid d’ábhair go dtí sin ina shaothar. Scéal is ea é a thuill moltaí agus gradam de thoradh bhuanna na scéalaíochta, na dtéamaí, agus na stíle; scéal faoi theacht amach an phríomhcharachtair atá i gceist le hiarracht seo Uí Chonghaile.

Scéal íogair, dar le Breathnach agus Ní Neachtain (2010), atá ann a deir cuid mhaith laistigh de bheagán focal (ibid., 66). Tá an stíl áirithe seo an-chliste go deo agus cuireann sé go mór le teannas an tsuímh agus leis an míchompord atá le feiceáil ann (Ó Cofaigh 2004: 10). Scéal tostach atá ann, dar leo, a phléann an teacht amach go cruthaitheach agus go néata. Déanann an reacaire iarracht a mhianta collaí a mhíniú dá athair atá ina fhear traidisiúnta Gaeltachta. Déanann an Conghaileach suíomh réadúil teannasach a chruthú dúinn ina gcuirtear síos ar ógfhear Gaeltachta ag iarraidh a chlaonadh gnéis a chur in iúl dá athair. Is go foighneach, agus de réir a chéile, a dhéanann an reacaire iarracht cúlra an chlaonta gnéis a mhíniú agus an chaoi ar tháinig sé ar an bhféintuiscint seo. Nuair a osclaíonn an gearrscéal, is léir go bhfuil an reacaire tar éis teacht amach. Léirítear teannas agus mothúcháin go han-soiléir ann. Is geall le dealbh é an reacaire, mar dhuine gan mhothúchán, nach bhfuil cumas ar bith aige é féin a bhogadh:

Shuigh mise ansin i mo dhealbh—gan fanta ionam ach teas mo choirp. Níor fhan smid aige: ag ceachtar againn. Is ansin a thuig mé gurbh fhearr an tseitreach de chaoineadh féin ach breith i gceart air, ná an tost... ‘Agus tá tú...’ a deir sé, ag stopadh mar a dhéanfadh an focal staic stobarnáilte ina scornach, at nó stad mar a bheadh an focal ag breathnú roimhse, féachaint an mbeadh sábháilte teach amach—nó agus súil b’fhéidir go ndéarfainnse aríst é—an focal sin a rinne fuaim ghlugarnach ina chluasa tamaillín roimhe sin, focal nach móide a múnlaíodh as a scornach tuaithe féin ariamh. Focal strainséartha... Focal nach raibh fiú nath measúil Gaeilge ann dó nó má bhí, ní in aice láimhe... (Ó Conghaile 1997: 148).

Faoi mar a fheictear thuas, tá athair an reacaire ag iarraidh an scéal a thuiscint mar is ceart agus ag cur ceisteanna ar a mhac le ciall a bhaint as a chuid cainte (ibid., 151). Le linn an chomhrá idir an bheirt fhear a fheictear an chaoi a mbíonn tábhacht faoi leith ag an gcardáil i leith na homaighnéasachta idir daoine óga

agus tuismitheoirí. Bhí an t-athair iomlán cinnte go raibh bean éigin i mBaile Átha Cliath aige agus go raibh seo ar siúl aige go príobháideach taobh amuigh d'fhiosracht a bhaile. I ndeireadh thiar, bíonn an reacaire foighneach agus tuisceanach lena athair, ag iarraidh é féin a mhíniú le híogaireacht agus le cineáltas. Glacann an t-athair leis an scaoileadh rúin ar deireadh (Ní Dhiarmada 2006: 619). Mar sin féin, míníonn Schubotz agus McNamee (2009) go bhfuil bagairt an imeallaithe ann don té a thagann amach (ibid., 193).

Mar a léiríonn Bacon (ibid.), is trí mheán na teanga a thagann an duine ar thuiscintí faoi féin agus faoina chaidreamh leis an saol mór. Is féidir leid de phróiseas an teachta amach a fheiceáil i gcarachtar Jimí in *Go dTaga do Ríocht* (Ó Conghaile 2009). Dráma é *Go dTaga do Ríocht* a phléann caidreamh Jimí, déagóir, lena athair cráifeach coimeádach Patrickín, agus é suite i nGaeltacht Chonamara. Déantar caidreamh na beirte a phlé le linn an dráma agus Jimí ag fás aníos. Buaileann Jimí le Keith, ógfhear cathrach atá ag obair sa choláiste Gaeltachta áitiúil, le linn an dráma. Is cosúil go bhfuil Keith i bhfad chun tosaigh ar Jimí maidir le haibíocht chollaí. Is léir go bhfuil Jimí ag streachailt lena mhianta collaí ag pointí áirithe le linn an dráma, rud a phléann sé le Keith. Is féidir le Keith an streachailt chéanna a thuiscint agus a aithint gan mórán deacrachta go luath sa dráma nuair a deir sé, 'Tá rud eicint ag cur isteach ort. Le... le bliain nó dhó anuas, gné eicint de do shaol. (Sos) Cuireann tú go leor ceisteannaí ort fhéin... ceisteannaí fút fhéin. Sensitive' (ibid., 33). Tagann an teacht amach chun tosaigh níos déanaí sa dráma nuair a chuirtear brú ar Jimí a rún a scaoileadh lena athair, Patrickín. Is go tobann, ar bhealach, a thagann Jimí amach:

'Céard sa deabhal nach dtuigeann tú? Ag dúineadh do shúile atá tú aríst. Nó an é nach bhfuiltú ag iarraidh tuiscint mar is gnáth ná do shúile a oscailt! (Sos) Tá mé aerach. Gay, mura dtuigeann tú. Tá do mhac aerach agus má tá sé le bheith ina dhuine daonna níl mórán áite dhó i do shoiscéalsa, ná i do Bhíoblása, fiú áit na leathphingine...Gay, ab ea? Ná habair an focal dá laghad é

faitíos go dtachtódh sé thú! Go salódh sé do bhéal nó do chuid briathra!’ (ibid., 56).

Go feargach, leanann Jimí ar aghaidh lena theacht amach, ag fiafraí dá athair an ligfeadh sé do dhochtúirí aistriú fola a thabhairt dó dá gcuirfeadh sé scian thar a riostaí. Léiríonn sé seo an freagra mothálach atá ag Jimí maidir leis an teacht amach. Tá sé ag iarraidh teanga a thabhairt don tost agus ag iarraidh a rún a scaoileadh uaidh. Cé go bpléann teoiriceoirí ar nós Bacon (1998) an faoiseamh atá i gceist leis an teacht amach, is féidir léiriú an-difriúil a fheiceáil sa chaoi a scaoileann Jimí a rún uaidh. Is léir go bhfuil brú áirithe ar chaidreamh na beirte ó thús an dráma, go háirithe toisc go bhfuil Patrickín an-tógtha lena chreideamh agus an chaoi a ndéanann sé iarracht an creideamh a scaipeadh i measc mhuintir na háite. Le linn an ghnímh seo, tagann Jimí amach ar bhealach feargach foréigneach, agus é ag maslú chráifeacht a athar ag an am céanna. Feictear go han-soiléir, chomh maith, go bhfuil laincisé áirithe saoil ar Jimí lena mhianta toisc gur tógadh sa Ghaeltacht é agus nach bhfuil sé in ann an spás príobháideach a shárú dá bharr. Tá codarsnacht lom le feiceáil anseo ar an tuiscint atá ag Keith ar an nGaeltacht, fiú nuair a deir sé amhrán le Johnny Bán roimh dhúnadh an dráma. D’fhéadfaí a áiteamh gur teacht amach é seo ar bhealach do Keith agus iad ag rá ‘Dónall Óg’ lena chéile. Nuair a thagann Jimí amach, áfach, pléascann sé, go mothálach, is deir ‘An bhfuil tusa chomh huaibhreach is a bhí tú ariamh nó an ligfidh tú dhomsa bás a fháil freisin?’ (Ó Conghaile 2009: 59). Mar a mhíníonn Davies (1992), tá próiseas an teachta amach lán le castachtaí—go sainmhínítear an duine é féin trí mheán an teachta amach agus go ndéantar forbairt ar an bhféiniúlacht trí phróiseas an scaoilte (ibid., 76). Ach ní i gcónaí a bhíonn an teacht amach seo ina ghné fhiúntach dhearfach don té a thagann amach.

Tá sampla eile den teacht amach le feiceáil in *Sna Fir* (1999), ina ndéantar léiriú ar phríomhcharachtar an úrscéil, John Paul, agus é ag teacht in inmhe i dtéarmaí na féiniúlachta collaí. Fear óg Gaeltachta é John Paul ó Cheathrú na gCloch a théann

soir go Baile Átha Cliath chun an saol aerach a bhlaiseadh. Déantar ionramháil ar an teacht amach nuair a dhéanann John Paul freastal ar shochraid an fhonnadóra Johnny Rua ag deireadh an úrscéil. Baineann sé úsáid as an amhrán ‘Dónall Óg’ chun insint dá sheanathair go raibh cara mór aige darbh ainm Dónall agus gur cailleadh le déanaí é. Trí leas a bhaint as an amhrán, scaoileann John Paul a rún uaidh ach i gcodarsnacht le Jimí in *Go dTaga do Ríocht* (2003) nó reacaire ‘Athair’ (1997), ní bhaintear siar as seanathair John Paul. Go grámhar agus go fáilteach, míníonn seanathair John Paul dó go bhfuil ‘...Deaideo ar an saol anois le trí scór bliain go leith, a mhac. Tuigeann sé rudaí go leor. Tá go leor feicthe aige... Níl nuaíocht ná úire ag baint le mórán rudaí dó níos mó’ (Ó Conghaile 1999: 256). Ar deireadh, glacann an seanathair lena ggharmhac aerach is deir ‘Tá tú fásta suas. Tá tú sna fir...’ (ibid., 258). Tríd an nglacadh seo, cuirtear tacaíocht ar fáil do John Paul, tuigeann sé anois nach bhfuil aon chontúirt ann go rachadh a sheanathair ina choinne de thoradh a chlaonta. Tuigtear do Coleman (1982) go mbíonn ‘Acceptance or rejection at this point [of coming out is] critical. Acceptance can have a powerfully positive effect...’ (ibid., 473).

Tá gnéithe áirithe den spás agus an teacht in inmhe nó an teacht amach le feiceáil anseo. Feictear go n-úsáidtear an scéalaíocht agus an fhilíocht mar mhodhanna chun súil úr a chaitheamh ar an teacht amach i gcomhthéacs na Gaeilge agus na Gaeltachta. Cuirtear seo i gcrích trí leas a bhaint as an spás, an ceantar Gaeltachta, an spás uirbeach nó an tuath chun an spás príobháideach a chur i gcomhthéacs an raoin phoiblí. Faoi mar a shamhlaíonn Bacon (1998), is féidir scéalta den chuma seo a fheiceáil mar straitéisí chun cur i gcoinne na norm (ibid., 252). Is í an scéalaíocht an uirlis is mó don teacht amach agus tá sé seo le feiceáil mar ghné lárnach sa phobal homaighnéasach trí chéile (ibid., 252). Is féidir éagsúlacht an scaoilte rúin a fheiceáil i saothair Uí Chonghaile agus an chaoi ina mbeifí in ann aghaidh a thabhairt ar an aiteacht i raoin éagsúla spáis. Téann carachtair

shaothair an scríbhneora seo i leith an phobail chun tuiscintí a fháil orthu féin:

To live as a queer when the word ‘queer’ is itself being contested, forces me into my own reflexive mode of inquiry. To be ‘other’ when the boundaries between subject and object begin to give way calls into question the modes of representation that we all engage in—both rhetorically—and ethically (ibid., 258).

Feictear go bhfuil an teacht amach fíorthábhachtach don homaighnéasach agus dá theagmháil leis an bpobal. Is díol spéise é an teagmháil a bhíonn sna scéalta thuasluaite leis an bpobal, Conamara go príomha. Is mithid ceisteanna a chur faoin tionchar a bhíonn ag spás ar an gcarachtar.

Mise istigh: Corp, Collaíocht agus Gaeltacht

Dar le Halberstam (2005), teoriceoir de chuid scoil na haiteachta, gur féidir aitiú a dhéanamh ar choincheap an spáis chun noirm faoi leith a cheistiú (ibid., 4). Feictear do Halberstam go bhféadfaí an chollaíocht agus an corp a cheistiú nuair a chuirtear i gcomórtas an réigiúnachais é. Eascraíonn ceisteanna liteartha as seo nuair atá léamh ar bun againn ar shaothair Uí Chonghaile; céard is collaíocht ait ann i gcomhthéacs na Gaeltachta agus cén chaoi a dtéann an corp ait i bhfeidhm ar an réigiún. Is féidir an réigiúnachas mar théama agus mar choincheap sa Ghaeilge a cheistiú agus is féidir léamha as an nua a dhéanamh ar théacsanna trí fhráma tagartha den chuma seo. Míníonn Knopp (1995), go bhfuil an spásúlacht agus an chollaíocht ina n-eispéiris bhunaidh agus is féidir é seo a bhlaiseadh san uirbeachas agus sa deighilt idir an ceantar uirbeach agus an ceantar tuaithe (ibid., 145). Má ghlactar leis go bhfuil ‘...space, place, and sex... inextricably linked’ (Johnston agus Longusrt 2010: 2), is féidir súil chruinn a chaitheamh ar na slite a n-éiríonn leis an gConghaileach an chollaíocht a chur i gcomórtas leis an réigiúnachas. Pléann Ó Conchubhair (2014) in *Lost in Connemara: Stories from the Irish*

scil Uí Chonghaile i dtaca leis an léiriú de Chonamara ina iarrachtaí próis (ibid., 8). Cíorann Ó Conchubhair na bealaí áirithe a éiríonn leis an scríbhneoir comhaimseartha Conamara a léiriú go héifeachtach agus na ceisteanna agus an t-ábhar nua a chuireann sé os comhair an léitheora a cheangal leis (ibid.).

Ina ghearrscéal ‘Caillte i gConamara’ ón gnuasach *An Fear nach nDéanann Gáire* (2003), déanann Ó Conghaile plé ar an ngrá homaighnéasach agus an chaoi a dtagann an réigiún agus an claonadh collaí le chéile (Ó Siadhail 2010: 155). Cuirtear tús leis an ngearrscéal leis an bpríomhcharachtar—níl sé in ann codladh mar is ceart toisc go bhfuil taobh amháin den leaba ‘...bánaithe...’ (Ó Conghaile 2003: 11) toisc gur cailleadh a leannán. Feictear ar an bpointe leas á bhaint ag an scríbhneoir as téarmaíocht na talmhaíochta chun bás an leannáin a léiriú. Chuige seo, baineann an scríbhneoir leas as spás tuaithe chun a uaigneas agus a bhrón a chur in iúl. Cuirtear síos ansin ar fhiántas na háite agus íomhánna den chriathrach bog agus bláthanna timpeall air (ibid., 12). Tugann fiántas Chonamara deis don reacaire cuimhneamh siar ar a leannán (Ó Cofaigh 2004: 22). Cíorann Ó Conghaile (2003) cumhacht an cheantair ar an gcollaíocht nuair a chuireann sé síos ar chuairt an tsagairt paróiste chuig leannán homaighnéasach nuair a bhí a ghrá fós i saol na mbeo. Trí úsáid éifeachtach íomhánna, cuireann an scríbhneoir síos ansin ar charraig an aifrinn agus déantar comparáid idir an charraig agus leaba dhúbailte (Ó Conchubhair 2014: 13) agus é amuigh faoin aer ag siúl. Cuireann an charraig ag machnamh é agus cuimhníonn sé siar ar an uair a thug an sagart paróiste cuairt orthu beirt. Ní raibh an sagart sásta ar chor ar bith go raibh siad in aontíos agus i ngrá lena chéile, rud a bhí glan in aghaidh thoil Dé dar leis (ibid.). Síleann an scríbhneoir seo go bhfuil an réigiún Gaeltachta thar a bheith tábhachtach mar spás agus mar phointe príobháideach don chollaíocht sa chomhthéacs seo. Mar a mhíníonn Berlant agus Warner (1998) in ‘Sex and Public’, is freagra heitreanormatach é seo, heitreanormatacht atá ‘...more than ideology or prejudice, or phobia against gays... it is produced in almost every aspect of the

forms and arrangements of social life...' (ibid., 554). Tá sé seo pléite go mion ag Atkins agus Laing (2012) in 'Walking the beat and doing business: Exploring spaces of male sex work and public sex' nuair a deir siad 'The normative notion that sexual encounters should be performed behind curtains, closed doors and within four walls...' (ibid., 623). Mar sin, feidhmíonn an sagart paróiste mar gharda mórálta a choinníonn greim ar mhuintir na háite.

Tá saol Danny in *Cúigear Chonamara* Uí Chonghaile (2003) bunaithe ar bhealaí chun an ceantar Gaeltachta a choinneáil slán ó bhagairt. Tá rian den mhac ó ghearrscéal 'Athair' Uí Chonghaile le feiceáil cinnte sa dráma seo (Ó Cofaigh 2004: 12). Cúrsaí inscne is mó a phléitear sa dráma a bhfuil an trasfheisteoir mar ábhar ann (Ó Siadhail 2010: 152). Pléann Breathnach agus Ní Neachtain (2010) *Cúigear Chonamara* agus an cineál stíle a chleachtann Ó Conghaile sa téacs:

Ba é sin *Cúigear Chonamara* (2003) a raibh idir ghreann agus thruamhéil agus aoibhneas agus úire ann. Fearann contúirteach an fhir a chaitheann éadaí ban is ea a théama, agus ghlac muintir Chonamara chucu féin é ós rud é gur aithin siad iad féin go binn ann, ní foláir agus iad ag cuimhneamh ar an bhfilleadh beag (ibid., 69–70).

Déanann Danny iarrachtaí as cuimse a rún a choinneáil: gur trasfheisteoir é agus go bhfuil suim nach beag aige in éadaí ban. Rianaíonn Martin (1994), in 'Sexualities without Genders and Other Queer Utopias', go ndéanann an tsuibíacht ait iarracht '...the boundaries between public and private...' (ibid., 106) a choinneáil scartha óna chéile ionas go mbeidh sé in ann leanúint ar aghaidh ag gléasadh i bhfeisteas ban gan clú a tharraingt air féin. Tá bagairt le feiceáil i nDarach atá ag éirí fiosrach maidir le seomra leapa Danny, 'Bhuel, a Cynthia, an dtuigeann tú, níl aon chead a'msa dul isteach i seomra Daniel so ní bheadh fhios a'm céard atá istigh ann is céard nach bhfuil. Privacy, an dtuigeann tú! Duine an-phrivate é Danny s'againne' (Ó Conghaile 2003: 87).

Míníonn Darach ansin do Cynthia go bhfuil Danny lán le ‘Private affairs. Nuair a bhíonn an cat amuigh bíonn an luch ag rince’ (ibid., 89). De réir a chéile, tagann deacrachtaí agus bagairt chun cinn i saol Danny agus tá contúirt ann go scaoilfear a rún. Dá thoradh sin, socraíonn sé ar dhul go Londain toisc nach bhfuil aon rud i gConamara dó, ‘Níl tada ann’ (ibid., 115). Ina dhiaidh sin, cuireann Danny comhairle ar Dharach rud éigin a dhéanamh lena shaol féin, ‘Nó fágfar i do phríosúnach aonair sa teach seo tú’ (ibid., 121). Is léir go bhfuil Danny ag iarraidh brú an phobail a sheachaint agus a chosa a thabhairt leis go Londain, áit a mbeadh saoirse aige i gcomparáid le príosún Chonamara agus an tí. Tá an baile mar chuid de ghréasán ina gcuirtear an chollaíocht i gcruth atá go hiomlán faoi smacht. Níl aon spás príobháideach ann do Danny taobh istigh den bhaile, rud a chuireann brú air a aghaidh a thabhairt ar Londain. Léirítear nach féidir an dá rud (an spás príobháideach agus an baile) a scaradh óna chéile, rud a theipeann ar Danny a chosaint agus a thógáil. Dar le Johnston agus Longhurst (2010), ní féidir an spás a scaradh ón gcollaíocht agus dá bharr sin tá naisc mhóra idir an ceantar agus an chollaíocht (ibid., 3).

Ag filleadh ar *Sna Fir* (Ó Conghaile 1999), is léir go bhfuil cuid mhór samplaí ann den réigiúnachas agus den chollaíocht nó den chorp ar fáil chomh maith. Tháinig athrú meoin chun cinn i leith na collaíochta in Éirinn ó na seascaidí ar aghaidh. Tháinig deireadh leis an gcoimpléacs priompallánach a bhí ann i litríocht na Gaeilge agus chonacthas athrú mór ag teacht ar litríocht na Nua-Ghaeilge (Ó Siadhail 2010: 145). Eiseamláir is ea an Conghaileach toisc go músclaítear téamaí collaíochta ina chuid saothar, cinnte, ach go músclaítear téamaí collaíochta homaighnéasacha anuas air sin i dtaobh an spáis. Suíonn a chuid iarrachtaí laistigh de counter-narrative Uí Chonchubhair (2005: 219) agus an plé oscailte a dhéanann sé ar an homaighnéasacht.

Faoi mar a mhaíonn Butler (1989) is suíomh é corp an duine, áit a gcuirtear an chumhacht i bhfeidhm (ibid., 601). Dar léi go dtógtar an tuisceant atá againn ar an gcorp go cultúrtha (ibid.).

Ach ní chuireann Butler san áireamh na slite a dtagann an réigiún agus an corp le chéile go cultúrtha chun aghaidh a thabhairt ar cheisteanna ar leith collaí. Is é an réigiúnachas agus an príobháideachas an dá rud is suntasaí a bhaineann leis an gcorp agus an chaoi a rialaítear é. Mar shampla, feictear John Paul ar cuairt i mBaile Átha Cliath, áit a mbíonn sé in ann spás príobháideach a chothú dó féin go collaí, agus ina gcasann sé ar ghrúpa Gaeilgeoirí i spás poiblí an bheáir aeraigh. De réir Uí Chofaigh (2004), is deoraí de chineál é John Paul sa chaoi seo—é ag cuartú faoisimh sa chathair (ibid., 9). Ach mar sin féin, briseann an dúchas trí shúile an chait agus pléann John Paul na deacrachtaí a bhíonn aige ina chúla ‘*By dad*, a dúirt mé liom féin, nach deacair éalú ón nGaeilge is ón dúchas, cuma cá mbeifeá. Fiú i mbeár aerach i mBleá Cliath’ (Ó Conghaile 1999: 113). Fiú le hiarrachtaí móra déanta aige spás príobháideach a chur chun cinn i measc strainséirí na cathrach, filleann John Paul ar ais ar a dhúchas Gaeltachta. Tá an grúpa Gay-Linns spéisiúil go leor mar ábhar toisc go gcuireann sé in iúl cé chomh deacair is atá sé don ógfhear Gaeltachta pobal a aimsiú a thuigfeadh a chás (Nic Eoin 2005: 364). Mar sin féin, is díol spéise é go bhfuil caidreamh le Gaeilgeoir ón reacaire, rud a threisiónn an t-aitiú a dhéantar ar spás na Gaeltachta go ginearálta.

Bhí *fix* ag teastáil uaim anocht mar a bhí mé. Ach chuir sé seo tuilleadh teaspaigh orm cá bhfios nach mbeadh sé deich faoin gcéad níos fearr é a dhéanamh le Gaeilgeoir. Marcanna breise... (ibid., 113).

Ina dhiaidh sin, is léir go bhfeidhmíonn Aint Kate, an aint a bhfanann John Paul léi san ardchathair, mar thacaíocht mhór dó. Leithscéal is ea Aint Kate lena mbíonn John Paul in ann lóistín i mBaile Átha Cliath agus compord a fháil ó chuing na rúndachta sa Ghaeltacht. Ní thugtar mórán eolais nó cúla i dtaobh Aint Kate agus an chúis a bhfuil sí ag cur fúithi i mBaile Átha Cliath. Déanann sí féin agus John Paul plé ar strainséirí Chonamara agus an chaoi a bhfuil níos mó stráinséirí i gConamara ná daoine ón

gceantar (ibid., 26–27). Fágann John Paul ceantar Cheathrú na gCloch ionas go mbeidh sé in ann an spás príobháideach collaí a thapú. Is trí mheán a choirp a ghluaiseann sé ó Chonnacht go dtí an ardchathair lena mhianta collaí a shásamh. Cé go dtuigeannt Aint Kate contúirtí an tsaoil, agus contúirtí na cathrach, tuigeannt sí go caolchúiseach go bhfuil an t-éalú ó Cheathrú na gCloch ó John Paul:

‘Bí cúramach agus tú amuigh. Tóg tacsáí abhaile más gá. Níl sé sábháilte bheith ag siúl deireanach san oíche sa gcathair seo níos mó is leath dá bhfuil inti ar dhrugaí. An bhfuil do dhóthain airgid agat?’ agus ansin arís ‘Níl ‘fhios a’m céard a dhéanfainn de d’uireasa.’ Bhí tocht i mo ghlór. ‘Anois a John Paul, ná bí ag caint mar sin. Siúr, níl agam ach thú.’ (ibid., 27).

Tá forluí cinnte le feiceáil ar an gcaoi a ndéantar scagadh ar an gcorp, ar mhianta collaíochta, ar an ngrá agus ar an spás príobháideach i saothair an scríbhneora Gaeilge seo. Is éard a fheictear ann ná ceangal idir na slite a mbíonn an corp agus an réigiún ag teacht le chéile chun dinimic a chur ar bun. Feictear, dá bharr, an chaoi a gcuirtear an spás príobháideach le chéile.

Conclúid

Rinneadh iniúchadh ar shaothair chruthaitheacha de chuid Mhichíl Uí Chonghaile san aiste seo chun snáitheanna agus téamaí a bhaineann leis an teacht amach a fhiosrú. Chuige seo, cuireadh teoiricí i leith na faoistine agus an choirp, imní i dtaobh na collaíochta go sóisialta, agus an tionchar a bhí aige seo ar an litríocht san áireamh. Ach níor mhór breathnú, anuas air sin, agus an litríocht sa réimse seo á meas, ar an spás príobháideach agus ar an tslí a mbíonn an príobháideachas, an teanga agus féiniúlachtaí áirithe ag imirt ar an gcollaíocht agus ar mhianta collaíochta. Tugann an léamh seo cothrom na Féinne do shaothair chruthaitheacha Mhichíl Uí Chonghaile toisc go n-aithníonn sé an tábhacht a bhaineann leis an taithí aiteach i litríocht agus i gcultúr na Gaeilge. Is mithid spás áirithe na haiteachta a aithint i léann na

Gaeilge agus an toise seo a chur san áireamh i gcritic na nualitríochta sa teanga.

SAOTHAIR A CEADAÍODH

- Bacon, J. (1998) 'Getting the story straight: coming out narratives and the possibility of a cultural rhetoric'. In: *World Englishes*, 2(17): 249–58.
- Beck, T. (2013) 'Conceptions of Sexuality and Coming out in Three Young Adult Novels: A Review of Hero, Sproud, and In Mike We Trust'. In: *Journal of LGBT Youth*. 3(10): 249–255.
- Breathnach, P. agus Ní Neachtain, M. (2010) 'Micheál Ó Conghaile'. In: Titley, A. (eag.) *Scribhneoirí Faoi Chaibidil*. Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta.
- Butler, J. (1989) 'Foucault and the Paradox of Bodily Inscriptions'. In: *The Journal of Philosophy* 86 (11): 601–607.
- Coleman, E. (1982) 'Developmental Stages of the Coming-Out Process'. In: *American Behavioral Scientist* 469 (25): 31–43.
- Davies, P. (1992) 'The Role of Disclosure in Coming Out Among Gay Men'. In: Plummer, K. (eag.) *Modern Homosexualities: Fragments of lesbian and gay experience*. London and New York: Routledge: 75–85.
- Downing, L. (2008) *The Cambridge Introduction to Michel Foucault*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Foucault, M. (1978) *The History of Sexuality: Volume 1*. Translated by Robert Hurley. New York: Pantheon Books.
- (1994) 'Sex, Power and the Politics of Identity'. In: Rainbow P. (eag.) *Michel Foucault: Ethics, Subjectivity and Truth*. New York: The New York Press: 163–73.
- Halberstam, J. (2005) *In a Queer Time and Place: Transgender Bodies, Subcultural Lives*, London and New York: New York University Press.
- Johnston, L. agus Longhurst, R. (2010) 'Introduction: Geography, Bodies, Sex and Gender'. In: Jonstan L. agus Longhurst R.

- (eag.) *Space, Place and Sex: Geographies of Sexualities*. New York: Rowman & Littlefield Publishers: 1–20.
- Jolly, M. (2001) ‘Coming Out of the Coming Out Story: Writing Queer Lives’. In: *Sexualities*. 474 (4): 475–497.
- Knopp, L. (1995) ‘Sexuality and Urban Space: A Framework for Analysis’. In: Bell D. agus Gill V. (eag.) *Mapping Desire: Geographies of Sexualities*. London and New York: Routledge: 149–160.
- Martin, B. (1994) ‘Sexualities without Genders and Other Queer Utopias’. In: *Diacritics*. 2-3(24): 104–121.
- Miller, J. (1987) ‘Anytime the Ground is Uneven: the Outlook for Regional Studies and What to Look Out For’. In: Mallory W. agus Simpson-Housley P. (eag.) *Geography and Literature: A Meeting for the Disciplines*. New York: Syracuse University Press: 1–23.
- Mitchell, K. (1987) ‘Landscape and Literature’. In: Mallory W. agus Simpson-Housley P. (eag.) *Geography and Literature: A Meeting for the Disciplines*. New York: Syracuse University Press: 23–29.
- Nic Dhiarmada, B. (2006) ‘Irish language and literature in the new millenium’. In: Kelleher M. agus O’Leary P. (eag.) *Cambridge History of Irish Literature*. New York: Cambridge University Press: 600–627.
- Nic Eoin, M. (2008) ‘Ó Cadhain, Kafka agus Litríocht Uirbeach na Gaeilge’. In: *Irish Pages*. 2(5): 183–195.
- Ó Cofaigh, P. (2004) *Micheál Ó Conghaile: Scríbhneoir Cumasach Dásachtach*, Tráchtas M.A.. Ollscoil Mhá Nuad (neamhfhoilsithe).
- Ó Coigligh, C. (1979) ‘Filíocht Ghaeilge Phádraig Mhic Phiarais: Cuid a dó’. In: *Comhar*. 10(38): 9–13 agus 15–16.
- Ó Conchubhair, B. (2014) ‘Introduction: The Quest for Authentic Cultural Experiences in Connemara’. In: Ó Conchubhair, B. (eag.) *Lost in Connemara: Stories from the Irish*, Indreabhán: Cló Iar-Chonnacht.

- Ó Conghaile, M. (1997) *An Fear a Phléasc*. Indreabhán: Cló Iar-Chonnachta.
- (1999) *Sna Fir*. Indreabhán: Cló Iar-Chonnachta.
- (2003) *An Fear nach nDéanann Gáire*. Indreabhán: Cló Iar-Chonnachta.
- (2003) *Cúigear Chonamara*. Indreabhán: Cló Iar-Chonnachta.
- (2009) *Go dTaga do Ríocht*. Indreabhán: Cló Iar-Chonnachta.
- Ó Siadhail, P. (2010). 'Micheál Ó Conghaile and Contemporary Irish language Queer Prose'. In: *The Canadian Journal of Irish Studies*. 36(1): 143–161.
- Schubotz, D. agus McNamee, H. (2009) 'I Knew I Wasn't Like Anybody Else': Young Men's Accounts of Coming Out and Being Gay in Northern Ireland'. In: *Child Care in Practice*. 18(4): 193–208.
- Warner, M. agus Berlant, L. (1998) 'Sex in Public'. In: *Critical Inquiry*. 24(2): 547–566.